VIIKONVAIHDE

PERJANTAIVIERAS

Kyläkouluseminaari oli menestys

Lauantaina 7.9. oli Joutsan Rutalahden kylässä kylän järjestämä kyläkouluseminaari. Rutalahden nuorisoseuran talolla Suojarinteellä oli sali täynnä väkeä. Viisaita sanoja puhuttiin. Ohjelma kun oli maan parasta tasoa. Aikataulu venyi melkein kahdella tunnilla. Kylän keittiömestarien tekemä pyttipannu käristyi ehkä liikaakin.

Mutta kyläläisten kannalta päivä oli menestys: seuraavana maanantaina 9.9. Joutsan kunnanhallitus päätti äänin 6–3, että Rutalahden koulu saa jatkaa niin kauan kuin siinä on 18 oppilasta ja että kunta suhtautuu myönteisesti siihen, että kyläläisten perustama Rutalahden Koskikara Oy rakentaa uuden koulurakennuksen, jonka tiloja kunta vuokraa koulukäyttöön.

Jotkut lukijat saattavat muistaa, mistä oli kysymys. Kunta käänsi koulun ilmastointijärjestelmän toimintaa tavalla, joka veti sisätiloihin ilmaa asbestiputken kautta. Siitä sitten syntyi syy pistää koulu asbestivaaran vuoksi käyttökieltoon, oppilaat evakkoon naapurikouluun Mieskonmäelle ja lopulta päätösehdotus lakkauttaa koko koulu.

Kyläläiset havahtuivat taisteluun koulunsa puolesta. Osaamista oli, onhan kylä valittu jo kaksi kertaa Keski-Suomen vuoden kyläksi. Rutalahtelaiset selvittivät asiantuntijoilta ja virkamiehiltä kaikki lainsäädännön kiemurat ja saivat selvitettyä, että kylä voi rakentaa koulurakennuksen ja kunta voi järjestää koulun sen tiloissa.

Osana ratkaisua perustettiin vauhdilla Rutalahden Koskikara Oy. Miksi osakeyhtiö? Koska rahaa tarvittiin reippaasti ja osakeyhtiön kautta kylän muut järjestöt saattoivat sijoittaa yhtiöön eri kokoisia rahamääriä. Osuuskunta ei siis aina ole kylän kannalta paras liiketoimintamuoto, vaan valittava malli riippuu tilanteesta ja olosuhteista.

Juuri tällaisia toimintamalleja ja esikuvia Suomen kylät tarvitsevat. Asioita voidaan ratkoa uudella tapaa, talouden kautta. Talouden kautta kuntakin kovin usein kyläkouluja arvioi. Erikoissairaanhoidon miljoonaylitysten takia lopetetaan kyläkouluja, jos muuta ei osata. Ja jos kunta konsulteilta kysyy, antaa heidän laskentaohjelmansa varmuudella ohjeen: lakkauttakaa kyläkoulut ja poistakaa tiekuntien avustukset!

Tässä poimintoja Rutalahdessa sanotusta:

”Koulujen kustannukset on ihan niin kuin ne lasketaan.”

”Vuosina 1990–2010 on lakkautettu 1 850 koulua. Kouluja on Suomessa nyt 4 850.”

”Koulukuljetuksissa lainsäädännön maksimista (2,5 tuntia/vuorokausi) on tullut tavoitenormi.”

”Kyläkoulujen lakkauttamisen seurauksia ei tutkita. Tutkimus estetään aktiivisesti.”

”Kyläkoulussa lapsi kasvaa itsetuntoon, koska ympärillä eri-ikäisiä eikä paikasta tarvitse taistella. Elinvoimaisen kyläkoulun lakkauttaminen on perustuslain vastaista!”

”Kunta voi ottaa tavoitteeksi koulun lopettamisen tai säilyttämisen. Molemmat onnistuvat. Kyläkoulun kustannuksia ei pidä laskea oppilaskohtaisesti, koska koulua käyttää koko kylä.”

”Jos koulua ei ole omassa kylässä, lasten siteet kylään katkeavat, jolloin kylän ennuste on selvä.”

”Yhden ongelmoivan lapsen sijoitus maksaa 200 000 euroa vuodessa eli yhden kyläkoulun kustannusten verran.”

Tiedän, että kunnallispäättäjät kipuilevat kyläkoulukysymysten kanssa. Annan kaksi reilun pelin neuvoa.

Ensimmäiseksi: Julkistakaa kustannuslaskelma. Pimein laskelmin ei yhtäkään koulua saa lakkauttaa. Sellainen on suoraa väkivaltaa.

Ja toiseksi: pyytäkää kylältä vastaehdotus siitä, miten toimien koulu säilyy. Osa kylistä nimittäin pystyy vastaamaan.

JUHA KUISMA on kylien liiketoiminta-asiamies.

KASVIMAAN KERTOMUKSIA

Kaalin ystävät

”Parempi on ateria kaalia rakkaudessa kuin syötetty härkä vihassa”, sanoo sananlasku vanhassa raamatunkäännöksessä.

Ennen vanhaan kaalilla tarkoitettiin vihanneksia yleensä. Keskiaikaisen Turun kasvimaita nimitettiin tuon ajan lähteissä kaalimaiksi.

Pukki on kaalimaan vartijana silloin, kun uskotaan jonkun huolehdittavaksi jotakin, jota olisi pikemminkin suojeltava häneltä. Samansisältöisessä englanninkielisessä sanonnassa on kettu kanalaa vahtimassa.

Kettu kaalimaan vartijana ei olisi hullumpi yhdistelmä, sillä jänikset saattavat saada kaalimaalla vahinkoa aikaan. Pupuja salakavalampia tuholaisia ovat kaalikoit, kaalikärpäset ja lukuisat muut hyönteiset, joiden toukille kaali maistuu.

Keräkaalia viljellään määrällisesti eniten Kiinassa, mutta henkeä kohti mitattuna maailman kaalimaa on Venäjä. Itänaapurit pistelevät kaalia parikymmentä kiloa vuodessa. Meillä luku on vaatimattomat kolme kiloa.

Hapankaali kuuluu venäläisten kaaliherkkuihin. C-vitamiinipitoisella hapankaalilla torjuttiin keripukkia, merimiesten vitsausta, jo vuosisatoja ennen kuin sanaa vitamiini edes tunnettiin.

Myös saksalaisille hapankaali on tärkeä. Saksalaisessa lastenkirjassa Max ja Moritz varastavat rouva Bolten paistinpannulta kananpojat sillä välin kun tämä on hakemassa kellarista hapankaalia.

TOPI LINJAMA

Perhon riistateurastamo tuo villilihan kuluttajan saataville

Keski-Pohjanmaan maaseutuopistossa uskotaan riistan ja metsästyksen tuovan uusia elinkeinomahdollisuuksia. Perhon yksikön uuden pienteurastamon villiliha on pian kuluttajien ulottuvilla.

ESKO KESKI-VÄHÄLÄ

”Karhu pääsee kuluttajien lautasille, jos trikiininäyte on puhdas”, Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston riistanhoidon lehtori Teemu Keränen kertoo. Myyntiin tarkoitettu liha on pitänyt syyskuun alusta asti tarkastaa Eviran hyväksymässä riistantarkastuslaitoksessa. Niitä on Suomessa vasta muutama.

RIISTA

420 000 euron teurastamo

Eviran hyväksymän riistateurastamon rakentaminen maksoi noin 420 000 euroa.

Riistateurastamo on Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston Perhon-yksikön opetuskäytössä. Se tarjoaa palveluita myös ulkopuolisille.

Tuotemerkillä Kärkelän villiliha myydään tulevaisuudessa lähiseudun riistaa ja maaseutuopiston oman lihakarjan lihaa.

Avajaiset pidetään lauantaina 14.9. kello 12.15 Elojuhlan yhteydessä.

PERHO

Digitaaliohjatussa kylmiössä riippuu nyljettynä ensimmäinen saalis. Kaksisataakiloinen karhu kaadettiin muutamaa päivää aiemmin Perhon Peltokankaalla.

”Kyseessä on hyväkuntoinen naaras, joka oli ehtinyt syödä aika paljon talvivarastoa. Karhusta on otettu trikiininäytteet ja nyt odottelemme, onko se puhdas”, Keski-Pohjanmaan maaseutuopiston riistanhoidon lehtori **Teemu Keränen** kertoo.

Jos liha soveltuu elintarvikkeeksi, karhu paloitellaan ja vakuumipakataan Kärkelän villilihan ensimmäiseksi eräksi.

”Villilihasta on suunniteltu teurastamomme tuotteiden brändiä, jota pyritään kehittämään lähiruoka-ajattelun hengessä.”

Tarkastus teurastamolla

Maaseutuopiston uusi pienteurastamo vastaa riistalihan myynnin tiukentuneisiin vaatimuksiin.

Syyskuun alussa voimaantulleen lakimuutoksen myötä lahtivaja ei kelpaa enää myyntiin tai jatkojalostuksen tarkoitetun lihan tarkastukseen, vaan saalis pitää kuljettaa elintarviketurvallisuusvirasto Eviran hyväksymään riistantarkastuslaitokseen eläinlääkärin leimattavaksi.

”Metsästäjät saavat myydä ’pyöreänä’ eli nahka päällä pieniä määriä riistaa, mutta jos kyse on valmiiksi nyljetystä ja paloitellusta lihasta, käytännössä sen tie menee tällaisen riistateurastamon kautta.”

Suomessa on vasta kaksi riistantarkastuslaitosta Kärsämäellä ja Kuusamossa, joten Perhon teurastamolle on tarvetta.

Myyjä ja ostaja eivät kohtaa

Riistan lihaa arvostavat niin kuluttajat kuin ravintolatkin, ja sen kysyntä ylittää tarjonnan moninkertaisesti.

Myyjän ja asiakkaan on kuitenkin ollut vaikea kohdata muutenkin kuin elintarvikebyrokratian takia.

”Myynti on törmännyt milloin teurastustilojen puutteeseen ja milloin siihen, ettei tunneta markkinoita, eli ei tiedetä, kuka oikeasti ostaisi ja mihin hintaan”, Keränen kuvailee.

”Toivon mukaan riistateurastamo toimii nyt yhtenä kokoavana tekijänä, että ostaja tietäisi mistä ostaa ja myyjä tietäisi mitä kautta lihan voisi saada markkinoille.”

Perhossa ollaan valmiita jakamaan projektissa kertynyttä tietotaitoa.

”Jos joku haluaa oppia teurastamon rakentamisesta, meiltä löytyy kyllä käytännön tieto, perusteelliset ohjeet sekä kokemusta koneista ja laitetoimittajista.”

Päätoimisia parikymmentä

Perhosta valmistuneiden riistaammattilaisten työtilanne näyttää kohtuulliselta.

Oman yrityksen perustaminen ei ole ainoa vaihtoehto, vaan alan työpaikkojakin on tarjolla.

”Valmistuneita on riistanhoitajina, erätarvikekaupan myyjinä, oppaina sekä metsästysmatkailun ja riistankasvatuksen yrittäjinä. Lukiolaisille tämä on tietysti välivaihe eli he hakeutuvat yleensä jatkokoulutukseen.”

Päätoimisia metsästysmatkailuyrityksiä on Suomessa parikymmentä, mutta odotettavissa on, että määrä kasvaa kysynnän myötä. Päätoimisuutta hankaloittaa syksyyn keskittyvä sesonki, mutta varsinkin sivuelinkeinona metsästys voisi olla piristysruiske maaseudulle.

Jahtipaketit kiinnostavat

Monipuolinen riistalajisto on Suomen valtti ulkomaisten metsästysmatkailijoiden silmissä.

”Maantieteellisesti mielenkiintoisen sijainnin takia meillä on samanaikaisesti eteläisiä, itäisiä ja pohjoisia lajeja.”

Ryhmiä ei silti ole pakko tuoda Saksasta asti, sillä metsästysmatkailu kiinnostaa yhä enemmän myös suomalaisia harrastajia. Kiireinen elämänrytmi saa kaupunkilaiset kaipaamaan valmiita paketteja.

”Esimerkiksi hyvillä vesilintujahdeilla olisi kova kysyntä, koska ne ovat aika nopeatempoisia ja niissä tapahtuu paljon.”

Rahanarvoinen idea olisi myös hyvälaatuiset sorkkaeläintrofeet.

”Volyymit ovat vielä aika pieniä, mutta sillä puolella olisi ostajia ja myös tavaraa mitä myydä.”

”Keskeistä on, että annetaan eläinten kasvaa aikuisiksi asti. Meillä ammutaan esimerkiksi hirvisonnit aivan liian nuorina”, Keränen muistuttaa.

HENNA VAINIO

Perholainen Antti Pohjonen pitää luonnossa liikkumisesta. Riista-alan opinnot eivät mene hukkaan, vaikka tulevaisuuden ammatti löytyisikin toiselta alalta.

Koulupäivä voi alkaa kanalintujahdilla

Moni metsästyksen parista ammattia havitteleva suuntaa Perhoon. Maaseutuopisto tarjoaa ainoana Suomessa kaksivuotisen riistapainotteisen luonto- ja ympäristöalan perustutkinnon sekä mahdollisuuden yhdistää lukio- ja ammattiopinnot riistalukiossa.

”Riista-alan koulutusta saa toki muuallakin, mutta pitkää perustutkintoon asti vievää koulutusta ei ole tarjolla kuin meillä”, riistanhoidon lehtori **Teemu Keränen** kertoo.

Käytännönläheistä opiskelua ei voi suorittaa kirjekurssina tai vain pulpetissa istuen. Metsästyskortti ja jahtikokemusta on oltava takataskussa ennen koulun aloittamista.

”Metsästys on tärkeää, mutta vain osa kaikista opinnoista”, Keränen korostaa.

”Meidän pitää antaa opiskelijoille metsästyksen ja riistanhoidon perusammattitaito. Siihen kuuluu metsästyksen lisäksi esimerkiksi ympäristönhoito, riistanhoito ja -kasvatus, ampumisosa ja koiratieto. Kyseessä on monipuolinen ammatti, jossa tarvitaan laaja kirjo kaikkea kone-osaamisesta ympäristörakentamisen taitoihin.”

> Syksyisenä pakkasaamuna mikään ei ole parempaa kuin istua nevan laidalla.”
>
> **ANTTI POHJONEN**

Riistalukion opiskelijat pitävät vaihtelevuudesta. Lukion kursseja ja ammatillisia aineita suoritetaan vuorotellen kahdeksan viikon jaksoissa.

Tämän viikon lukujärjestyksessä oli reissu Suomussalmelle metsäkanalintujahtiin.

”Se tuo sisältöä ja mielekkyyttä, että voi oppia käytännön kautta”, Vuolijoelta kotoisin oleva **Iiro Leiviskä** sanoo.

”Tykkään, että saa liikkua luonnossa. Syksyllä kun on pakkasaamuja, niin mikään ei ole parempaa kuin istua nevan laidalla. Saalis ei ole tärkein asia”, perholainen **Antti Pohjonen** kuvailee.

Pohjonen haaveilee liikunnan tai pelastusalan opinnoista ylioppilaskirjoitusten jälkeen. Riistalinjan opit eivät mene silti hukkaan, vaikka työ löytyisikin toiselta alalta. Samaa mieltä on myös Leiviskä.

”Ammatinvalinta riippuu monesta asiasta, mutta luulen, että jatko-opintoni eivät hirveästi poikkea riista-alasta.”

HENNA VAINIO